

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 655/2017-48

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. novembra 2018 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa), sudcu Ladislava Orosza a sudcu Lajosa Mészároša prerokoval prijatú sťažnosť [REDAKOVANÉ] a obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených advokátskou kanceláriou GARANT PARTNER legal, s. r. o., Einsteinova 21, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Martin Dočár, vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 26 ods. 1 a 2, čl. 27 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline č. k. 5 Co 178/2014-238 z 28. októbra 2014 za účasti Krajského súdu v Žiline a takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva [REDAKOVANÉ] a obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], podľa čl. 26 ods. 1 a 2, čl. 27 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline č. k. 5 Co 178/2014-238 z 28. októbra 2014 porušené boli.

2. Rozsudok Krajského súdu v Žiline č. k. 5 Co 178/2014-238 z 28. októbra 2014 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Žiline na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Žiline je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] a obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], trovy konania v sume 582,10 € (slovom päťstoosemdesiatdva eur a desať centov) na účet advokátskej kancelárie GARANT PARTNER legal, s. r. o., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. januára 2015 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“, v citáciách aj „odporca“), a obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“, spoločne aj „sťažovatelia“, v citáciách aj „odporcovia“), ktorej konateľom je sťažovateľ, vo veci namietaného porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 19 ods. 3, čl. 22 ods. 1, čl. 24 ods. 1, čl. 26 ods. 1 a 2, čl. 27 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj jeho práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „dohovor“) a čl. 1 ods. 2 Dodatkového protokolu č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „protokol č. 12“) a vo veci namietaného porušenia základných práv sťažovateľky podľa čl. 19 ods. 3, čl. 22 ods. 1, čl. 26 ods. 1 a 2, čl. 27 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 dohovoru a čl. 1 ods. 2 protokolu č. 12 rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 Co 178/2014-238 z 28. októbra 2014 (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

Predmetom konania pred všeobecnými súdmi bolo rozhodovanie o ochrane osobnosti starostu obce [REDACTED], ktorý bol/je v tomto konaní žalobcom. Sťažovatelia boli/sú v týchto konaniach v postavení žalovaných a podľa obsahu žaloby žalobcu zasiahli do jeho osobných práv tým, že v liste adresovanom obecnému zastupiteľstvu kritizovali postup starostu pri zadaní zákazky riešenia havarijného stavu základnej školy v obci, tvrdiac, že jeho postup bol opakovane nezákonný.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti navrhli, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo Sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] na súdnu ochranu podľa Čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, právo na spravodlivé súdne konanie podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na slobodu myslenia podľa Čl. 24 ods. 1 Ústavy SR základné právo na sloboda prejavu a základné právo na informácie podľa Čl. 26 ods. 1 a 2 Ústavy SR, právo na slobodu prejavu podľa článku 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného záujmu na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami podľa Čl. 27 ods. 1 Ústavy SR, základné právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe zaručené v Čl. 19 ods. 3 Ústavy SR, základné právo na listové tajomstvo, tajomstvo dopravovaných správ a iných písomností a na ochranu osobných údajov zaručenú v čl. 22 ods. 1 Ústavy SR, právo na všeobecný zákaz diskriminácie podľa článku 1 ods. 2 Dodatkového protokolu č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn.: 5 Co 178/2014-238 zo dňa 28. 10. 2014 porušené boli.

2. Základné právo [REDACTED] so sídlom [REDACTED], [REDACTED] na súdnu ochranu podľa Čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, právo na spravodlivé súdne konanie podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo na slobodu prejavu a základné právo na informácie podľa Čl. 26 ods. 1 a 2 Ústavy SR, právo na slobodu prejavu podľa článku 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základné právo obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného záujmu na štátne orgány a orgány územnej

samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami podľa Čl. 27 ods. 1 Ústavy SR, základné právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe zaručené v Čl. 19 ods. 3 Ústavy SR, základné právo na listové tajomstvo, tajomstvo dopravovaných správ a iných písomností a na ochranu osobných údajov zaručenú v čl. 22 ods. 1 Ústavy SR, právo na všeobecný zákaz diskriminácie podľa článku 1 ods. 2 Dodatkového protokolu č. 12 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn.: 5 Co 178/2014-238 zo dňa 28. 10. 2014 porušené boli.

3. Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 5 Co 178/2014 zo dňa 28. 10. 2014 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

4. Krajský súd v Žiline je povinný zaplatiť Sťažovateľovi v rade 1) primerané finančné zadosťučinenie v sume 25.000,- € a Sťažovateľovi v rade 2) primerané zadosťučinenie 15.000,- €.

5. Krajský súd v Žiline je povinný uhradiť Sťažovateľom trovy právneho zastúpenia...“

Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 655/2017-24 z 24. októbra 2017 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie časť sťažnosti sťažovateľov, ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 26 ods. 1 a 2, čl. 27 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom.

Zo sťažnosti a z jej príloh, ako i z predloženého súdneho spisu vyplýva, že sťažovatelia doručili 9. novembra 2011 prostredníctvom starostu obce [REDAKOVANÉ] (ďalej len „starosta“ a „žalobca“, v citáciách aj „navrhovateľ“) Obecnému zastupiteľstvu [REDAKOVANÉ] (ďalej len „obecné zastupiteľstvo“) podanie označené ako «Upozornenie na nezákonnosť postupu starostu obce pri postupe zadania zákazky „Riešenie havarijného stavu Základnej školy [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]“, v ktorom poukázali na možné porušenie zákona č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní

a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom obstarávaní“) v súvislosti s uzavretím zmluvy o dielo medzi obcou [REDACTED] (ďalej len „obec“) a obchodnou spoločnosťou [REDACTED], na opravu budovy miestnej školy, čo odôvodnili poukazom na zákon o verejnom obstarávaní, judikatúru súdov a rozhodnutia Úradu pre verejné obstarávanie. Uviedli, že havarijný stav základnej školy bol spôsobený samotným verejným obstarávateľom, teda obcou, ktorá dlhodobo odkladala nevyhnutnú rekonštrukciu budovy. Vyjadrili podozrenie, že začiatok verejného obstarávania bol „účelovo antidatovaný“. K tomuto ďalej uviedli: „*Účelom bolo nepochybne dosiahnuť uzatvorenie zmluvy v značne vysokej hodnote (vyššej, než v danom čase dovoľoval zákon) s vopred známym uchádzačom (v ktorej pracujú, resp. pracovali rodinní príslušníci prednostu, bývalého starostu) a zadaním zákazy cez inštitút mimoriadnej udalosti zároveň vylúčiť ostatných prípadných uchádzačov z verejného obstarávania (resp. zamedziť ich vedomosti o realizácii takéhoto verejného obstarávania). V tejto súvislosti, vzhľadom na to, že uvedené konanie má známky úmyselného konania, vyjadrujeme podozrenie z trestného činu machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 zákona č. 300/2005 Z. z. trestného zákona.*“

Sťažovatelia v predmetnom podaní ďalej uviedli, že o kontrolu požiadali Úrad pre verejné obstarávanie a že svoje podozrenia taktiež oznámili Okresnej prokuratúre [REDACTED]. V závere svojho podania sťažovatelia apelovali na obecné zastupiteľstvo, aby „zabezpečilo nevyplatenie žiadnych finančných prostriedkov z danej zmluvy, nakoľko táto je neplatná“. Ďalej zdôraznili, že v súvislosti s uzatvorením zmluvy išlo podľa ich názoru „o jednoznačne nezákonné nakladanie s majetkom obce, kedy starosta obce svojvoľne s týmto majetkom nakladá a tým porušuje ustanovenie § 11 ods. 4 písm. a) zákona č. 369/1990 Z. z. o obecnom zriadení ako princíp kolektívnej správy majetku obce“. Zdôraznili aj to, že „v prípade vyplatenia čo i len časti finančných prostriedkov z uvedenej zmluvy z majetku obce [REDACTED] dôjde k spôsobeniu škody na majetku obce“, pričom za vzniknutú škodu „budú osobne zodpovedať v zmysle § 415 a 420 zákona č. 40/1964 Zb. občianskeho zákonníka tak starosta obce ako i poslanci obecného zastupiteľstva, ktorí sa týmto upozornením dozvedeli o takejto škode a nezabránia jej vzniku“. K tomuto ďalej uviedli, že v prípade označených osôb „dochádza k strate

dobromyseľnosti a každé následné konanie (podotýkame, že i nečinnosť) bude možné považovať za konanie úmyselné a tým pádom za trestne stíhatelné“. Sťažovatelia v závere svojho podania obecnému zastupiteľstvu navrhli prijatie štyroch opatrení, a to nevyplatenie nárokov z podľa ich názoru neplatnej zmluvy, zabezpečenie znaleckého posudku, vyhlásenie novej verejnej súťaže a vyhlásenie transparentného výberového konania.

Podanie sťažovateľov bolo predmetom mimoriadnej schôdze obecného zastupiteľstva 15. novembra 2011. Po oboznámení poslancov s obsahom podania sťažovateľov oboznámil starosta poslancov aj so stanoviskom advokáta k podaniu sťažovateľov, z ktorého vyplývalo, že podanie sťažovateľov je zavádzajúce a že sťažovatelia sa svojím konaním mohli dopustiť trestných činov krivého obvinenia, ohovárania a poškodzovania cudzích práv podľa príslušných ustanovení zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“). Vo svojom stanovisku advokát obecnému zastupiteľstvu odporučil, aby návrh sťažovateľov na prijatie opatrení odmietli a sťažovateľa požiadali o verejné ospravedlnenie, aby sťažovateľa s jeho pripomienkami odkázali na všeobecný súd, aby bolo na sťažovateľa podané trestné oznámenie a aby bola v tejto veci podaná žaloba o ochranu osobnosti. Po prezentovaní tohto stanoviska a stanoviska hlavného kontrolóra nasledovala diskusia. Obecné zastupiteľstvo následne prijalo uznesenie, ktorým vzalo na vedomie podanie sťažovateľov, konštatovalo, že bolo dostatočne oboznámené s postupmi súvisiacimi s realizáciou projektu rekonštrukcie základnej školy, súhlasilo s pokračovaním stavebných prác a zároveň poverilo starostu, aby sťažovateľa vyzval na ospravedlnenie, a v prípade, že sa sťažovateľ neospravedlní, aby starosta vec riešil súdnou cestou.

Sťažovatelia na základe výzvy obecného zastupiteľstva a starostu doručili v decembri 2011 obecnému zastupiteľstvu list, v ktorom vyjadrili svoje prekvapenie v súvislosti s vybavením ich podania a zároveň uviedli, že *„pokiaľ ide o podanie trestného oznámenia v danej veci (ako i vyjadrenia s tým bezprostredne súvisiace), tieto boli zrejme vyslovené predčasne na základe neúplných informácií, za čo sa Vám ospravedlňujem“.*

Starosta sa podaním z 26. septembra 2012 na Okresnom súde [REDAKOVANÉ] (ďalej len „okresný súd“) domáhal ochrany svojich osobnostných práv podľa § 11 a nasl. zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“), do ktorých malo byť zasiahnuté podaním sťažovateľov adresovaným obecnému zastupiteľstvu a tiež podaním trestného oznámenia.

Okresný súd rozsudkom č. k. 6 C 68/2012-206 z 31. októbra 2013 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) rozhodol, že sťažovatelia sú povinní zaslať starostovi doporučenou poštou ospravedlnenie, a taktiež mu zaplatiť nemajetkovú ujmu vo výške 10 000 €. Okresný súd v odôvodnení svojho rozsudku uviedol, že list sťažovateľov z 2. decembra 2011 nemožno vnímať ako ospravedlnenie za „*nepravdivé a difamujúce tvrdenia*“, ale v súvislosti s týmto listom ide iba o «*ospravedlnenie, že „nevedel som úplne všetko, čo som potreboval vedieť, aby som mohol zaujať ešte prísnejšie stanovisko“*». Okresný súd považoval za preukázané, že sťažovateľmi uvedené difamujúce informácie uvedené v podaní adresovanom obecnému zastupiteľstvu boli „spôsobilé negatívneho dopadu“ v súkromnom, pracovnom i verejnom živote starostu. K tomuto okresný súd ďalej uviedol, že „*niektoré [dopady] pretrvávajú aj naďalej a vždy, ak sa použije určité nepravdivé obvinenie, aj keď príslušné orgány po právnej stránke, v tomto prípade v trestnom konaní a Úrad pre verejné obstarávanie konštatujú, že nedošlo k porušeniu povinností a zákona, vždy ostane určitý problém laickou verejnosťou spochybňovaný, vec už prebehla, informácia už sa rozšírila a navrhovateľ nemohol ovplyvniť jej nezverejnenie, nemohol ju utajiť, pretože odporcom bolo vzhľadom na ich postavenie a situáciu v podnikateľskej sfére zrejmé, že pokiaľ ju adresujú obecnému zastupiteľstvu, ktorého rokovania sú verejné, že tieto informácie sa zverejnia*“. Ďalej okresný súd konštatoval, že starosta musel „*takýto materiál*“ postúpiť „*ďalej*“, pretože v opačnom prípade „*by zrejme nasledovali ďalšie útoky zo strany žalovaného [sťažovateľov, pozn.]*“. Okresný súd dospel k záveru, že sťažovatelia „*si museli byť vedomí toho, že pokiaľ napíšu takéto podanie a dokonca podajú trestné oznámenie, v ktorom nevyjadrujú len podozrenie, ale konštatujú určitú protizákonnosť konania, že vo veci budú vypočúvaní svedkovia, ďalšie dotknuté osoby a že táto záležitosť sa aj takouto formou zverejní, teda informácia sa rozšíri medzi široký okruh adresátov, ktorá skutočnosť nakoniec sa v súdenom prípade aj stala*“.

Okresný súd ďalej konštatoval, že starosta obce je osobu známou, pričom väčšina svedkov ho opísala ako osobu so zodpovedným prístupom k povinnostiam. Aj keď u neho možno uvažovať o „zníženom prahu kritiky“, to sťažovateľov neoprávňuje na to, aby ho svojvoľne a „bez zodpovednosti“ označovali ako osobu, ktorá koná nezákonne, resp. „kriminálne“, a kto ako osoba nemôže byť hodnoverný v očiach verejnosti. Okresný súd ďalej uviedol, že podanie sťažovateľov mohlo negatívne ovplyvniť vnímanie starostu v očiach verejnosti, ako aj jeho možnosť uchádzať sa vo voľbách opätovne o verejnú funkciu. Okresný súd považoval za preukázané, že v prípade sťažovateľov došlo k šíreniu nepravdivých informácií a informácií pravdu skresľujúcich. Okresný súd ďalej s odkazom na svedeckú výpoveď konateľa firmy, s ktorou obec uzatvorila predmetnú zmluvu, poukázal na to, že sťažovateľ „niekedy od roku 2000, pri zadávaní rôznych zákaziek Obecným úradom, resp. [REDAKOVANÉ], spochybňoval postupy, šíril informácie nepravdivého charakteru o firmách, ktoré takéto zakázky získali“, čo okresný súd vyhodnotil ako „určitý štýl jeho práce, keď ako konateľ firmy a obyvateľ obce, pokiaľ on nie je úspešný, namieta nezákonnosť postupov a získavanie zákaziek“. Okresný súd aj vzhľadom na uvedené priznal starostovi ako navrhovateľovi 10 000 € ako náhradu nemajetkovej ujmy.

Proti rozsudku okresného súdu podali sťažovatelia odvolanie, v ktorom namietali okrem iného to, že okresný súd rozhodol v rozpore so zisteným skutkovým stavom, „dotváral“ si dôkazy, v odôvodnení svojho rozsudku sa odvolával iba na dôkazy svedčiace v ich neprospech a že vec nesprávne právne posúdil. Sťažovatelia tiež tvrdili, že okresný súd ignoroval judikatúru všeobecných súdov, ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), vôbec sa nevenoval otázke porušenia ich práva na slobodu prejavu, ich petičného práva, ako ani otázke porušenia ich ďalších práv. Sťažovatelia taktiež poukázali na nimi podanú námietku zaujatosti konajúcej sudkyne.

Krajský súd napadnutým rozsudkom rozhodol o odvolaní sťažovateľov tak, že rozsudok okresného súdu v časti potvrdil a v časti, v ktorej okresný súd žalobu vo zvyšku nemajetkovej ujmy zamietol, ponechal nedotknutý. Navrhovateľovi (starostovi) náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

Krajský súd sa v napadnutom rozsudku v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením rozsudku okresného súdu a obmedzil sa na skonštatovanie správnosti jeho dôvodov. Nad rámec uvedeného doplnil, že pokiaľ ide o námietku sťažovateľov, že v ich veci rozhodoval zaujatý sudca, túto nemožno akceptovať, pretože skutočnosť, že zákonný sudca učinil podľa ich názoru až príliš mnoho pochybení, nie je s odkazom na § 14 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) dôvod na jeho vylúčenie.

Sťažovatelia pred ústavným súdom namietali aj to, že všeobecné súdy sa nedostatočne vysporiadali so skutočnosťou, ako a kým bolo ich podanie sprístupnené verejnosti, keď okresný súd dospel podľa ich názoru k svojvoľnému záveru, že verejnosť s obsahom podania oboznámili sami sťažovatelia.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu ich petičného práva podľa čl. 27 ods. 1 ústavy sťažovatelia uvádzajú, že sa „sťažnosťou“, resp. „podnetom“ na prešetrenie veci obrátili výlučne na poslancov obecného zastupiteľstva, pričom okresný súd nedal žiadnu odpoveď na otázku posúdenia tohto ich podania.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti pred ústavným súdom namietajú aj to, že starosta síce tvrdil, že došlo k „poškodeniu“ jeho povesti pred širokou verejnosťou, žiadal však ospravedlnenie adresované iba orgánom obce a finančné zadosťučinenie. Sťažovatelia navyše nemohli predpokladať, že ak sa na príslušný orgán obce obrátia s podaním, v ktorom poukážu na problémy s nakladaním s verejnými prostriedkami, budú za toto podanie sankcionovaní povinnosťou zaplatiť starostovi nemajetkovú ujmu v sume 10 000 €.

Sťažovatelia taktiež tvrdia, že všeobecné súdy vôbec nevykonali test proporcionality, v ktorom by vyvažovali ich právo na slobodu prejavu s právom žalobcu na ochranu osobnosti. Vôbec sa nezaoberali tým, „KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO“ hovoril. Všeobecné súdy nezohľadnili judikatúru ESĽP a z nej vyplývajúcu zvýšenú ochranu šírenia informácií a myšlienok o veciach verejného záujmu, väčšiu mieru prípustnej kritiky osôb verejne známych a verejne činných, potrebu rozlišovania medzi skutkovým tvrdením

§ 219 ods. 2 O. s. p., pričom však na zdôraznenie jeho správnosti doplnil odvolací súd v písomnom vyhotovení svojho rozsudku aj ďalšie dôvody...

Pre úplnosť chcem dodať, že odvolací súd rozhodol rozsudkom dňa 28. 10. 2014, teda približne v lehote do 7 mesiacov od nápadu veci na odvolací súd. Rozhodnutie bolo vypracované sudcom spravodajcom v zásade v zákonnej lehote dňa 28. 11. 2014, čo bol piatok, prepísané z diktafónovej nahrávky bolo dňa 2. 12. 2014 (utorok) a spis bol zaslaný a vrátený súdu prvej inštancie 08. 12. 2014. Som toho názoru, že k prieťahom v konaní na odvolacom súde nedošlo. K tomu chcem uviesť, že išlo o skutkovo aj právne náročnú vec v spore o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy, pričom v uvedenom období bol priemerný nápad Co vecí do senátu 5 Co približne 80 mesačne a približne rovnaký počet vecí bol aj mesačne vybavovaný. Vzhľadom na tieto skutočnosti si myslím, že vec bola na odvolacom súde vybavená v primeranej lehote.“

Krajský súd zároveň oznámil, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci sťažovateľov.

Ústavný súd následne zaslal vyjadrenie krajského súdu právnemu zástupcovi sťažovateľov. Ten vo vyjadrení, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 21. februára 2018, uviedol, že krajský súd v napadnutom rozsudku nedoplnil, resp. nerozšíril dôvody prezentované okresným súdom v jeho rozsudku a iba odkázal na aplikáciu § 218 ods. 2 OSP. Zároveň doplnil, že sťažovatelia zastávajú názor, že predmetné súdne konanie nie je po právnej stránke zložité a zložitým ho „urobil“ okresný súd a krajský súd.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 26 ods. 1 ústavy sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.

Podľa čl. 26 ods. 2 ústavy každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu...

Podľa čl. 27 ods. 1 ústavy petičné právo sa zaručuje. Každý má právo sám alebo s inými obracať sa vo veciach verejného alebo iného spoločného záujmu na štátne orgány a orgány územnej samosprávy so žiadosťami, návrhmi a sťažnosťami.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

Podľa čl. 10 ods. 1 dohovoru každý má právo na slobodu prejavu. Toto právo zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky bez zasahovania štátnych orgánov a bez ohľadu na hranice...

Ústavný súd v úvode poznamenáva, že pri preskúmaní napadnutého rozsudku krajského súdu vychádzal zo svojho ustáleného právneho názoru, podľa

ktorého odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08), pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania všetkých rozhodnutí všeobecných súdov (prvostupňového aj odvolacieho), ktoré boli vydané v priebehu príslušného súdneho konania (IV. ÚS 350/09). Z toho dôvodu ústavný súd posudzoval napadnutý rozsudok krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu a právnymi závermi v ňom uvedenými.

III.1 K namietanému porušeniu práv sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 a čl. 10 ods. 1 dohovoru

Z judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 331/04, III. ÚS 156/06, II. ÚS 442/2014) vyplýva, že podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, avšak musí dať odpoveď na otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam (II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04). Ak ide o argument, ktorý je vo veci rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (II. ÚS 410/06).

Ústavný súd už judikoval (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08), že všeobecný súd by nemal byť vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení nekoherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé.

Pokiaľ všeobecný súd dospeje k rozhodnutiu bez toho, aby sa vo svojom rozhodnutí vysporiadal so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami tvoriacimi základ pre toto rozhodnutie, treba rozhodnutie všeobecného súdu považovať za arbitrárne, teda za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 265/05).

Z judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 623/2017) ďalej vyplýva, že arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu.

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre k právu na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uviedol, že v prípade tohto práva nejde o právo absolútne. Označený článok dohovoru, ktorý súdom ukladá povinnosť odôvodniť svoje rozhodnutia, nemožno vykladať tak, že by vyžadoval podrobnú odpoveď na každý argument (rozsudok vo veci Van de Hurk proti Holandsku z 19. 4. 1994, sťažnosť č. 16034/90, bod 61). Je však potrebné zohľadniť to, či námietka, na ktorú súd v odôvodnení svojho rozhodnutia nedal odpoveď, bola pre daný prípad relevantná, a či mohla mať vplyv na výsledok konania (rozsudok vo veci Luka proti Rumunsku z 21. 7. 2009, sťažnosť č. 34197/02, bod 52). Ak je námietka pre výsledok konania rozhodujúca, vyžaduje si konkrétnu a jasnú odpoveď (rozsudok vo veci Ruiz Torija proti Španielsku z 9. 12. 1994, sťažnosť č. 18390/91, bod 30).

Vnútroštátne súdy majú v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru povinnosť posúdiť hlavné argumenty účastníkov konania (rozsudok vo veci Buzescu proti Rumunsku z 24. 5. 2005, sťažnosť č. 61302/00, bod 67), ako aj námietky týkajúce sa práv a slobôd zaručených dohovorom a jeho protokolmi, pričom tieto námietky sú vnútroštátne súdy povinné skúmať obzvlášť prísne a dôkladne (rozsudok vo veci Wagner a J.M.W.L. proti Luxembursku z 28. 6. 2007, sťažnosť č. 76240/01, bod 96). Z pohľadu záruk spravodlivého konania v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru je akceptovateľné, aby nariadený súd iba potvrdil odôvodnenie rozhodnutia nižšieho súdu. Článok 6 ods. 1 dohovoru však vyžaduje, aby sa vnútroštátny súd, ktorý svoje rozhodnutie odôvodnil iba stručne, či už z dôvodu, že prevzal odôvodnenie rozhodnutia nižšieho súdu, alebo z iných príčin, skutočne vysporiadal s podstatnými otázkami, ktoré mu boli preložené, a nie iba bez ďalšieho potvrdil závery nižšieho súdu (rozsudok vo veci Helle proti Fínsku z 19. 12. 1997, sťažnosť č. 20772/92, bod 60).

Pokiaľ ide o slobodu prejavu, ústavný súd konštatoval (II. ÚS 152/08), že sloboda prejavu je základným pilierom demokratickej spoločnosti, v ktorej je každému dovolené vyjadrovať sa k verejným veciam a vynášať o nich hodnotové súdy. K veciam verejným pritom nepochybne patrí činnosť orgánov verejnej moci vrátane rozhodovacej činnosti súdov a taktiež činnosť osôb pôsobiacich vo verejnom živote. Tieto činnosti môžu byť verejne posudzované, pričom pri ich kritike platí z princípu demokracie vyplývajúca ústavná prezumpcia, že ide o kritiku dovolenú.

Slobodu prejavu, ktorá zahŕňa slobodu zastávať názory a prijímať a rozširovať informácie alebo myšlienky, je potrebné považovať za konštitutívny znak demokratickej pluralitnej spoločnosti a za jednu zo základných podmienok na jej chod a individuálnu (seba)realizáciu jednotlivca (II. ÚS 439/2016).

Ústavný súd Českej republiky taktiež považuje slobodu prejavu za jednu z najdôležitejších hodnôt každej demokratickej spoločnosti a stabilne judikuje, že každý názor, stanovisko, kritika je v zásade prípustnou záležitosťou. Podľa Ústavného súdu Českej republiky v podmienkach liberálnej demokracie je každému dovolené

vyjadrovať sa k veciam verejným, ktoré môžu byť verejne posudzované. Ide o výraz demokratického princípu, o výraz participácie občianskej spoločnosti na veciach verejných. Obmedzenie slobody prejavu je preto výnimkou, ktorú je potrebné interpretovať reštriktívne a možno ju ospravedlniť iba kvalifikovanými okolnosťami (nález Ústavného súdu Českej republiky vo veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 823/11 zo 6. marca 2012). Za vec verejného záujmu možno považovať agendu štátnych inštitúcií, ako aj činnosť osôb pôsobiacich vo verejnom živote, ale aj umenie vrátane showbiznisu, a tiež všetko, čo na seba upútava pozornosť verejnosti (nález Ústavného súdu Českej republiky vo veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 453/03 z 11. novembra 2005).

Aj EŠLP vyslovil (rozsudok Veľkej komory vo veci Guja proti Moldavsku z 12. 2. 2008, sťažnosť č. 14277/04, bod 49), že sloboda prejavu predstavuje jeden zo základných pilierov demokratickej spoločnosti, jednu zo základných podmienok jej rozvoja a sebauspokojenia každého človeka. Táto sloboda, podliehajúca obmedzeniam vyjadreným v čl. 10 ods. 2 dohovoru, sa nevzťahuje iba na informácie a myšlienky, ktoré sú priaznivo prijímané alebo ktoré sú považované za neútočné, ale aj na tie informácie, ktoré sú útočné, šokujúce alebo znepokojivé pre štát alebo časť populácie. Také sú požiadavky plurality, tolerancie a veľkorysosti, bez ktorých neexistuje „demokratická spoločnosť“. Z uvedeného vyplýva okrem iného aj to, že každé obmedzenie slobody prejavu musí byť primerané legitímne sledovanému cieľu.

Pri posudzovaní zásahu do slobody prejavu podľa čl. 10 dohovoru je nevyhnutné posudzovať prípad ako celok vrátane obsahu prejavu a kontextu, v ktorom bol urobený. Osobitne sa musí určiť, či bol zásah „primeraný sledovaným legitímnym cieľom“ a či dôvody na jeho ospravedlnenie sú „relevantné a dostatočné“ (rozsudok vo veci Barfod proti Dánsku z 22. 2. 1989, sťažnosť č. 11508/85, bod 28). Vnútroštátne orgány musia v takýchto prípadoch aplikovať štandardy, ktoré sú zlučiteľné s princípmi obsiahnutými v čl. 10 dohovoru, a tiež musia svoje rozhodnutia založiť na prijateľnom zhodnutí relevantných skutkových okolností (rozsudok Jerslid proti Dánsku z 23. 9. 1994, sťažnosť č. 15890/89, bod 31).

Z obsahu čl. 26 ods. 4 ústavy a čl. 10 ods. 2 dohovoru explicitne vyplýva, že ktokoľvek, kto vykonáva slobodu prejavu, má aj určité povinnosti a nesie určitú zodpovednosť, v rámci ktorej nesmie prekročiť isté hranice stanovené v záujme štátnej bezpečnosti, ochrany práv a slobôd iných a ostatných tu vymedzených relevantných sociálnych potrieb. Takto prezentované výnimky ohraničujúce slobodu prejavu si však vyžadujú úzku interpretáciu, kde potreba obmedzenia slobody prejavu musí byť preukázaná presvedčivým spôsobom, a to vzhľadom na význam tejto slobody garantujúcej ducha tolerancie demokratickej spoločnosti (III. ÚS 385/2012).

Zásah do slobody prejavu podľa čl. 10 dohovoru predstavuje jeho porušenie v prípade, ak nespadá pod žiadnu z výnimiek, ktoré sú uvedené v odseku 2 označeného článku dohovoru. Európsky súd pre ľudské práva preto v takýchto prípadoch skúma, či bol zásah „ustanovený zákonom“, či „sledoval legitímny cieľ alebo legitímne ciele“ v zmysle čl. 10 ods. 2 dohovoru a či bol predmetný zásah „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“ na dosiahnutie tohto cieľa alebo cieľov. Pojem „nevyhnutný“ v zmysle čl. 10 ods. 2 dohovoru v sebe zahŕňa existenciu „naliehavej spoločenskej potreby“ (rozsudok Veľkej komory vo veci Janowski proti Poľsku z 21. 1. 1999, sťažnosť č. 25716/94, bod 30).

V zmysle čl. 10 ods. 2 dohovoru existuje iba málo priestoru na obmedzenie politického prejavu alebo diskusie o otázkach verejného záujmu [rozsudok Veľkej komory vo veci Sürek proti Turecku (č. 1) z 8. 7. 1999, sťažnosť č. 26682/95, bod 61]. Okrem toho, medze akceptovateľnej kritiky sú širšie v prípade verejnej osoby ako v prípade súkromnej osoby. Na rozdiel od súkromnej osoby sa totiž verejná osoba nutne a vedome vystavuje prísnej kontrole každého svojho slova a činu novinármi a verejnosťou ako takou a v dôsledku toho musí prejavovať zvýšenú mieru tolerancie (rozsudok vo veci Lingens proti Rakúsku z 8. 7. 1986, sťažnosť č. 9815/82, bod 42).

Pokiaľ ide o slobodu prejavu, EŠLP vo svojej judikatúre rozlíšil tzv. skutkové tvrdenia a hodnotiace úsudky. Kým pri skutkových tvrdeniach možno dokázať ich pravdivosť, pri hodnotiacich úsudkoch to možné nie je (napr. rozsudok Veľkej komory vo veci Lindon, Otchakovsky-Lauren a July proti Francúzsku z 22. 10. 2007, sťažnosti

č. 21279/02 a č. 36448/02, bod 55). Pokiaľ ide o skutkové tvrdenia a s nimi súvisiace dôkazné bremeno, platí, že čím závažnejšie je tvrdenie, tým dôveryhodnejší dôkaz si vyžaduje. Uvedené platí zvlášť v situácii, keď je toto tvrdenie uverejnené v populárnom celoštátnom médiu (porovnaj rozsudok Veľkej komory vo veci Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku zo 17. 12. 2004, sťažnosť č. 49017/99, bod 78).

Európsky súd pre ľudské práva tiež vo vzťahu k slobode prejavu judikoval (rozsudok Veľkej komory vo veci Perinçek proti Švajčiarsku z 15. 10. 2015, sťažnosť č. 27510/08, bod 198), že v prípade hľadania spravodlivej rovnováhy medzi právom na slobodu prejavu podľa čl. 10 dohovoru a právom na ochranu súkromného života podľa čl. 8 dohovoru nesmie výsledok konania ovplyvňovať to, či bol návrh na súd podaný podľa čl. 8 dohovoru, teda osobou, ktorá bola adresátom vyjadrení, alebo podľa čl. 10 dohovoru, teda osobou, ktorá vyjadrenia urobila, pretože tieto práva si v zásade vyžadujú rovnakú ochranu.

Z judikatúry ESĽP (porovnaj rozsudok vo veci Şener proti Turecku z 18. 7. 2000, sťažnosť č. 26680/95, bod 40) ďalej vyplýva, že čím viac sa difamačný prejav dotýka veci verejného záujmu, tým viac platí prezumpcia práva tento prejav realizovať; v tomto zmysle najsilnejšou prezumpciou ochrany disponujú politické prejavy, teda prejavy týkajúce sa správy vecí verejných. Ochrana politických prejavov úzko súvisí s jednou z funkcií slobody prejavu, ktorou je umožniť jednotlivcom čo najširšiu participáciu na moci a kontrolu moci. Zdravá demokracia si vyžaduje, aby bola vládnuca moc vystavená podrobnému drobnohľadu nielen zo strany zákonodarcu a súdov, ale aj zo strany verejnosti a médií.

Z judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 73/2015, II. ÚS 439/2016) ďalej vyplýva, že limity vyjadrené čl. 26 ods. 4 ústavy explicitne uvádzajú dôvody obmedzenia slobody prejavu, pričom ide o obmedzenia, ktoré musia zodpovedať vždy demokratickému charakteru spoločnosti („opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné“). Dôvodom takéhoto obmedzenia môže byť aj „ochrana práv a slobôd iných“, teda okrem iného aj záruky vyplývajúce zo základného práva na ochranu osobnosti v rozsahu zaručenom v čl. 19 ústavy a konkretizovanom najmä v § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka,

ktoré chránia súkromné osoby pred neoprávneným zásahom zo strany iných súkromných osôb alebo štátu. Takýmto zásahom môže byť aj zverejnenie nepravdivých a poškodzujúcich údajov o určitej osobe. Teória a súdna prax preto rozlišuje medzi skutkovými tvrdeniami, u ktorých možno zisťovať ich pravdivosť, a hodnotovými súdmi. Avšak ani existencia zásahu do osobnostných práv nemusí nevyhnutne viesť k záveru o neoprávnenosti takého zásahu, ak bol dôsledkom uplatňovania iného základného práva, pričom vzhľadom na okolnosti posudzovanej veci tento zásah nepresiahol hranice primeranosti.

V prípade, že orgány verejnej moci rozhodli, že sťažovateľ výkonom svojej slobody prejavu porušil povinnosť uloženú podľa čl. 19 ods. 1 ústavy, resp. čl. 16 ods. 1 ústavy konkretizovanú v § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, a tento sťažovateľ pred ústavným súdom namieta, že predmetný zásah do jeho slobody prejavu zo strany orgánov verejnej moci nie je z ústavnoprávneho pohľadu udržateľný, ústavný súd v danom prípade skúma, (I) či druh predmetného prejavu dotknutej osoby je chránený v zmysle čl. 26 ústavy a čl. 10 dohovoru, (II) či došlo k zásahu do slobody prejavu, (III) či uvedený zásah mal zákonný základ, a (IV) následne skúma samotný prejav perspektívou odpovedí na otázky – KTO, O KOM, ČO, KDE, KEDY a AKO hovoril, resp. uverejnil. Európsky súd pre ľudské práva taktiež vo svojich rozhodnutiach týkajúcich sa namietaného porušenia práva na slobodu prejavu podľa čl. 10 dohovoru venuje osobitnú pozornosť tvrdomu sankcie za prejav, ktorého ochrany sa sťažovatelia domáhajú.

Ústavný súd vo vzťahu k uvedenému s ohľadom na konkrétne okolnosti tohto prípadu konštatuje, že (I) vyjadrenia sťažovateľov v podaní adresovanom obecnému zastupiteľstvu spadajú pod ochranu práva na slobodu prejavu podľa čl. 26 ústavy a čl. 10 dohovoru, (II) že napadnutý rozsudok krajského súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok okresného súdu, predstavuje zásah do tejto slobody prejavu sťažovateľov, a (III) že predmetný zásah mal zákonný základ v § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Úlohou ústavného súdu je teda posúdiť samotný prejav s ohľadom na kritériá testu proporcionality (IV).

1. KTO zásah do práva na ochranu osobnosti vykonal

Z okolností tejto veci vyplýva, že sťažovateľ ako fyzická osoba a obyvateľ obce a sťažovateľka ako právnická osoba, ktorej konateľom je sťažovateľ, sa svojím podaním obrátili na obecné zastupiteľstvo okrem iného s podozrením, že starosta obce mohol nehospodárne nakladať s verejnými prostriedkami obce, resp. s tým, že s majetkom obce sa v rámci projektu rekonštrukcie základnej školy môže nakladať nehospodárne. V tejto súvislosti vyjadrili podozrenie, že starosta mohol spáchať trestný čin machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 226 Trestného zákona.

Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľov v tomto prípade s ohľadom na už uvedené nemožno považovať za novinárov ako „strážnych psov“ demokracie (porovnaj I. ÚS 408/2010, II. ÚS 174/2017), avšak vzhľadom na osobitnú pozíciu sťažovateľa, ktorý sa ako obyvateľ obce obrátil s korešpondenciou vo verejnom záujme na obecné zastupiteľstvo s podozrením na nehospodárne nakladanie s majetkom obce, je potrebné pripísať mu špecifické postavenie obyvateľa obce zúčastňujúceho sa na samospráve obce prostredníctvom svojho podnetu adresovaného orgánu obce – obecnému zastupiteľstvu [bližšie § 3 ods. 2 písm. d) zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obecnom zriadení“)]. Možnosť obyvateľov obce obrátiť sa na obecné orgány so svojimi podnetmi a sťažnosťami je potrebné považovať za nástroj spoločenskej kontroly fungovania obecnej samosprávy verejnosťou.

Aj z judikatúry ESĽP (rozsudok vo veci Zakharov proti Rusku z 5. 10. 2006, č. 14881/033, bod 23; tiež rozsudok vo veci Siryk proti Ukrajine z 31. 3. 2011, sťažnosť č. 6428/07, bod 42) vyplýva, že v prípade, ak sa sťažovateľ obráti na kompetentný verejný orgán s korešpondenciou vo verejnom záujme, ktorú nezverejní, požiadavky ochrany v zmysle čl. 10 ods. 2 dohovoru sa v takomto prípade nevyvažujú so slobodou prejavu alebo diskusiou k otázkam verejného záujmu, ale s právom sťažovateľa obracať sa so svojimi podnetmi o ním tvrdených nezrovnalostiach v postupe verejných funkcionárov na orgány kompetentné vybaviť takéto podnety. V tejto súvislosti ESĽP vo svojej judikatúre

preto odlišil prípady, v ktorých sa sťažovateľ obrátil na nepríslušný orgán (porovnaj rozsudok vo veci Gašior proti Poľsku z 21. 2. 2012, sťažnosť č. 34472/07, kde sťažovateľ adresoval svoje podozrenia listom vedeniu televízie v situácii, keď bolo zrejmé, že tento orgán nebol kompetentný zjednať nápravu tvrdenej situácie).

O takúto situáciu, a teda o to, že sťažovateľ by sa obrátil na zjavne nepríslušný orgán, však v tomto prípade nejde, keďže kontrola hospodárenia s obecnými peniazmi ako jedna zo základných otázok života obce je v zmysle § 11 ods. 4 písm. a) zákona o obecnom zriadení zverená práve obecnému zastupiteľstvu. Citovanú judikatúru ESLP je v tomto prípade potrebné aplikovať aj na sťažovateľku ako právnickú osobu (porovnaj rozsudok Veľkej komory vo veci Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ďalší proti Bosne a Hercegovine z 27. 6. 2017, sťažnosť č. 17224/11, kde boli sťažovateľmi viaceré právnické osoby). Korešpondencia sťažovateľov vo verejnom záujme, ktorej obsahom bolo podozrenie na „machinácie“ pri verejnom obstarávaní, a teda riešenie otázky verejného záujmu, bola adresovaná orgánu kompetentnému zaoberať sa jej obsahom.

Vzhľadom na uvedené je sťažovateľovi ako obyvateľovi obce obracajúcemu sa s korešpondenciou vo verejnom záujme na obecné zastupiteľstvo vo veci spadajúcej do kompetencie obecného zastupiteľstva, a taktiež sťažovateľke ako právnickej osobe, ktorej konateľom je sťažovateľ, potrebné priznať osobitné a chránené postavenie.

2. O KOM bolo predmetné podanie sťažovateľov

Ako už bolo uvedené, hranice akceptovateľnosti šírenia informácií týkajúcich sa osobnostnej sféry sú najširšie u politikov a najužšie u „bežných“ občanov. V prípade žalobcu v konaní pred všeobecnými súdmi ide o starostu obce, ktorého je nevyhnutne potrebné považovať za osobu pôsobiacu vo verejnom živote (porovnaj IV. ÚS 302/2010), politika, resp. osobu verejne činnú. U týchto osôb sa prejavuje ich povinnosť strpieť vyššiu mieru ingerencie do ich osobnostných práv (porovnaj II. ÚS 558/2012).

Aj z judikatúry ESLP k čl. 10 dohovoru (rozsudok vo veci Kwiecień proti Poľsku z 9. 1. 2007, sťažnosť č. 51744/99, bod 52) vyplýva, v zmysle čl. 10 dohovoru je potrebné za „politika“ považovať nielen členov vlády či politikov pôsobiacich na celoštátnej úrovni, ale aj politikov pôsobiacich na regionálnej a miestnej úrovni či kandidátov vo voľbách, pri ktorých taktiež platí, že na rozdiel od súkromnej osoby sa nutne a vedome vystavujú prísnej kontrole každého svojho slova a činu novinármi a verejnosťou ako takou a v dôsledku toho musia prejavovať zvýšenú mieru tolerancie.

Európsky súd pre ľudské práva tiež judikoval (už citovaný Janowski proti Poľsku, bod 33), že vo všeobecnosti môže existovať potreba chrániť verejné osoby pred znevažujúcimi a urážlivými útokmi, ktorých cieľom je ovplyvniť ich pri výkone ich funkcie a poškodiť dôveru verejnosti vo vzťahu k nim a vo vzťahu k úradu, ktorý zastávajú. Rozsah tejto ochrany sa však bude odvíjať od konkrétnych okolností daného prípadu.

Ústavný súd konštatuje, že na rozdiel od prípadu ██████ proti Slovenskej republike (rozsudok z 11. 3. 2003, č. 35640/97), v ktorom bol sťažovateľ odsúdený v trestnom konaní za svoje tvrdenia adresované nadriadenému prokurátorovi vo vzťahu ku konaniu jeho podriadeného, v tomto prípade nemožno pri vyvažovaní proti sebe stojacich práv (práva na slobodu prejavu, resp. práva sťažovateľov obracať sa so svojimi podnetmi o nimi tvrdených nezrovnalostiach v postupe verejných funkcionárov na orgány kompetentné vybaviť takéto podnety a práva na ochranu osobnosti) uvažovať o ochrane autority súdnej moci pred urážlivou kritikou. V tomto prípade sa kritika sťažovateľov týkala starostu (politika), ktorý nie je predstaviteľom súdnej moci a ktorý musí strpieť vyššiu mieru verejnej kontroly a kritiky zo strany verejnosti. Prípád sťažovateľov je teda podobný už citovanému prípadu Zakharov, v ktorom sa sťažovateľ súkromným listom obrátil na guvernéra moskovského regiónu vo veci verejného záujmu, a to podozrenia na zaberanie pôdy predsedníčkou mestskej rady.

Ústavný súd vzhľadom na uvedené konštatuje, že obsah prejavu sťažovateľov sa týkal politika, ktorý sa sám vystavuje prísnej kontrole verejnosti a ktorý musí prejavovať zvýšenú mieru tolerancie voči takejto kritike.

3. ČO bolo obsahom podania sťažovateľov

Ústavný súd v tomto bode poukazuje na to, že obsah podania sťažovateľov, v ktorom vyjadrili podozrenie na nehospodárne nakladanie s majetkom obce, a podozrenie, že starosta obce sa mal v tejto súvislosti dopustiť trestného činu machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 226 Trestného zákona, teda sa mal dopustiť spáchania tohto trestného činu v súvislosti s výkonom svojej verejnej funkcie, je potrebné považovať za otázku verejného záujmu a že podanie sťažovateľov v zmysle uvedeného možno v širšom subsumovať pod politický prejav.

Ako už bolo uvedené, čím viac sa difamačný prejav dotýka veci verejného záujmu, tým viac platí prezumpcia práva tento prejav realizovať. Najsilnejšou prezumpciou ochrany disponujú politické prejavy, teda prejavy týkajúce sa správy vecí verejných. O takýto prípad ide nepochybne aj u sťažovateľov, ktorí korešpondenciou vo verejnom záujme oboznámili obecné zastupiteľstvo so svojimi podozreniami na nehospodárne nakladanie s majetkom obce. Vzhľadom na uvedené je potrebné prejavu sťažovateľov s ohľadom na jeho obsah priznať zvýšenú mieru ochrany.

4. KEDY bolo podanie sťažovateľov uverejnené

Z materiálov predložených ústavnému súdu vyplýva, že sťažovatelia adresovali svoje podanie obecnému zastupiteľstvu v čase realizácie nákladnej rekonštrukcie miestnej základnej školy. Zmluva na rekonštrukciu základnej školy bola uzavretá s víťaznou stavebnou spoločnosťou 31. augusta 2011 a dodatok k nej 20. septembra 2011. Podanie sťažovateľov spochybňujúce zákonnosť postupu obce ako verejného obstarávateľa bolo doručené 9. novembra 2011 osobne starostovi a následne bolo predmetom mimoriadnej schôdze obecného zastupiteľstva 15. novembra 2011.

Ústavný súd konštatuje, že podanie sťažovateľov adresované obecnému zastupiteľstvu bolo „objektívne“ i „subjektívne“ aktuálne, a teda aktuálne vo vzťahu k vtedy riešenej otázke verejného záujmu a aktuálne aj vzhľadom na to, že sťažovatelia oznámili svoje podozrenia obecnému zastupiteľstvu bez zbytočného odkladu po tom, ako sa o nimi tvrdených skutočnostiach dozvedeli (porovnaj IV. ÚS 302/2010, kde sťažovateľka uverejnila informácie až s dlhším časovým odstupom od ich získania). O aktuálnosti podania sťažovateľov svedčí aj skutočnosť, že v reakcii naň bolo zvolané mimoriadne zasadnutie obecného zastupiteľstva, na ktorom samotný starosta uviedol, že považuje za potrebné podanie sťažovateľov „*urýchlene prerokovať s poslancami..., aby sme stanovili ďalší postup pri práve prebiehajúcej výstavbe – výstavbu zastaviť, alebo v nej pokračovať*“.

5. KDE bolo podanie sťažovateľov uverejnené

Z ústavnému súdu predložených materiálov vyplýva, že podanie sťažovateľov bolo adresované ako korešpondencia vo verejnom záujme poslancom obecného zastupiteľstva a ako celok bolo najskôr sprístupnené poslancom obecného zastupiteľstva na mimoriadnom zasadnutí obecného zastupiteľstva 15. novembra 2011 a neskôr vo forme zápisnice z tohto mimoriadneho zasadnutia na webovom sídle obce.

Ústavný súd konštatuje, že pred okresným súdom nebolo preukázané, že sťažovatelia, ktorí adresovali svoje podanie vo veci verejného záujmu výlučne obecnému zastupiteľstvu, by obsah svojho podania sprístupnili verejnosti. Z okolností danej veci naopak vyplýva, že s obsahom podania sťažovateľov sa verejnosť mohla oboznámiť (najneskôr) zo zápisnice z mimoriadnej schôdze obecného zastupiteľstva 15. novembra 2011, ktorá bola samotnou obcou zverejnená na jej webovom sídle.

Významnou skutočnosťou, ktorá túto vec odlišuje od iných prípadov zásahu do slobody prejavu sťažovateľov a ktorej mali všeobecné súdy podľa názoru ústavného súdu venovať zvýšenú pozornosť, je to, že zásah do práv sťažovateľov na slobodu prejavu bol vyvolaný zaslaním korešpondencie vo veci verejného záujmu obecnému zastupiteľstvu bez jej zverejnenia samotnými sťažovateľmi (porovnaj už citovaný Zakharov),

a nie uverejnením ich tvrdení v médiách alebo iným spôsobom sprístupňujúcim informácie verejnosti ako takej (porovnaj už citovaný Kwiecień, kde sťažovateľ zverejnil svoje podozrenia formou otvoreného listu zaslaného redakciám novín). V konaní pred okresným súdom nebolo preukázané, že sťažovatelia by sami obsah svojho podania sprístupnili verejnosti (porovnaj už citovaný [REDAKOVANÉ], kde sťažovateľ po zaslaní svojho podania príslušnému orgánu sprístupnil toto podanie novinárovi, ktorý jeho obsah následne zverejnil).

Pokiaľ teda okresný súd ustálil, s čím sa krajský súd v napadnutom rozsudku v plnom rozsahu stotožnil, že sťažovatelia mali vopred predpokladať, že v prípade, ak sa obrátia na obecné zastupiteľstvo, ktoré ich podanie prerokuje na verejnom zasadnutí, obsah ich podania bude nevyhnutne sprístupnený verejnosti, takto striktné formulovaný názor je podľa ústavného súdu v okolnostiach tejto veci neakceptovateľný. Ak by totiž okresný súd venoval menej pozornosti vlastným dohadom (napr. vo vzťahu k tomu, ako by sťažovatelia postupovali, ak by starosta nepredložil ich podanie obecnému zastupiteľstvu, alebo vo vzťahu k interpretácii ich listu z 2. decembra 2011), jeho pozornosti by neuniklo, že na verejnom mimoriadnom zasadnutí obecného zastupiteľstva, na ktorom sa podanie sťažovateľov poslancami obecného zastupiteľstva prerokovalo, nebol ako zástupca verejnosti prítomný nikto. Preto bez ďalšieho nemožno tvrdiť, že s obsahom podania sťažovateľov sa verejnosť mohla oboznámiť na mimoriadnej schôdzi obecného zastupiteľstva. V nadväznosti na uvedené už vôbec nemožno akceptovať ďalší ničím neodôvodnený záver všeobecných súdov, že so zverejnením obsahu ich podania museli sťažovatelia počítať aj v dôsledku toho, že sa obrátili na iné štátne orgány príslušné na preskúmanie ich tvrdení (Úrad pre verejné obstarávanie a prokuratúru).

Samotné zverejnenie plného znenia obsahu podania sťažovateľov v zápisnici z mimoriadnej schôdze obecného zastupiteľstva, a to bez ohľadu na skutočnosť, že táto bola následne zverejnená na webovom sídle obce, už spadá do pôsobnosti obce, a teda starostu a obecného zastupiteľstva. Forma a rozsah zverejnenia obsahu podania sťažovateľov v zápisnici z mimoriadnej schôdze obecného zastupiteľstva bola záležitosťou starostu a poslancov obecného zastupiteľstva – obce, ktorá mohla v zápisnici zverejniť skrátenú

alebo upravenú verziu podania sťažovateľov, prípadne iba skutočnosť, že takéto podanie bolo obci doručené, a spôsob, ako sa s ním poslanci obecného zastupiteľstva vysporiadali.

Podľa názoru ústavného súdu preto nemožno bez ďalšieho pripísať na ťarchu sťažovateľov skutočnosť, že obsah ich podania bol zverejnený. Z pohľadu ochrany ich slobody prejavu je totiž neakceptovateľné, aby im bolo bez ďalšieho vyčítané samotné zverejnenie informácií z ich podania, a nie to, že sami tieto informácie zverejnili, resp. sprístupnili verejnosti. Podanie sťažovateľov adresované (výlučne) obecnému zastupiteľstvu predstavovalo korešpondenciu dotýkajúcu sa verejného záujmu, ktorú iniciovali medzi nimi a zodpovedným orgánom obce kompetentným zaoberať sa obsahom tohto podania. Udalosti nasledujúce po doručení podania, teda zverejnenie obsahu ich podania, nemožno na základe vykonaného dokazovania pripísať na ich ťarchu.

Samotnému zverejneniu obsahu podania sťažovateľov, ktoré predstavuje jednu z rozhodujúcich skutočností v danom prípade, však všeobecné súdy nevenovali dostatočnú pozornosť, a to napriek tomu, že sťažovatelia namietali okolnosti zverejnenia obsahu podania už v konaní pred okresným súdom. Z dokumentov predložených ústavnému súdu vyplýva, že k zverejneniu obsahu podania sťažovateľov došlo priamo na webovom sídle obce samotnou obcou, ktorej predstaviteľom a najvyšším výkonným orgánom je starosta (žalobca v konaní o ochranu osobnosti).

Ďalšou dôležitou skutočnosťou, ktorá ostala bez povšimnutia všeobecných súdov, je to, že starosta sa s podaním sťažovateľov oboznámil ešte pred jeho „zverejnením“ na mimoriadnom zasadnutí obecného zastupiteľstva a následným zverejnením na webovom sídle obce, a taktiež to, že starosta mohol na mimoriadnej schôdzi obecného zastupiteľstva na podanie sťažovateľov reagovať (porovnaj rozsudok vo veci Bergens Tidende a ďalší proti Nórsku z 2. 5. 2000, sťažnosť č. 26132/95, bod 58). Navyše, starosta podanie sťažovateľov konfrontoval aj so stanoviskom advokáta ako osoby znalejšej práva a jeho odporúčaniami a právnymi radami, ako by malo obecné zastupiteľstvo (a samotný starosta) v danej veci postupovať. Toto stanovisko advokáta je zároveň v plnom znení

súčasťou zápisnice z mimoriadnej schôdze obecného zastupiteľstva, rovnako ako podanie sťažovateľov.

Ústavný súd vzhľadom na uvedené konštatuje, že zverejnenie podania sťažovateľov, resp. jeho sprístupnenie lokálnej/miestnej verejnosti, nemožno bez ďalšieho pripočítať na ich ťarchu. Pokiaľ ide o samotné zverejnenie obsahu ich podania, to bolo v kompetencii obce, ktorá celý jeho obsah zaznamenala v zápisnici z mimoriadnej schôdze obecného zastupiteľstva a následne zverejnila na svojom webovom sídle (spoločne so stanoviskom advokáta). Pred všeobecnými súdmi nebolo preukázané, že sťažovatelia obsah svojho podania sami zverejnili, ale iba to, že obsah tohto podania ako takého bol zverejnený. Táto skutočnosť predstavuje jednu z rozhodujúcich okolností daného prípadu, ktorá však bola všeobecnými súdmi svojvoľne pripísaná výlučne na ťarchu sťažovateľov.

6. AKO boli informácie v podaní sťažovateľov formulované

Ústavný súd po preskúmaní napadnutého rozsudku krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu konštatuje, že sťažovatelia sa na adresu starostu nevyjadrovali urážlivo či expresívne, čo je jedným z dôležitých faktorov pri vyvažovaní ich práva na slobodu prejavu a práva iného na ochranu jeho osobnosti (porovnaj rozsudok vo veci Kazakov proti Rusku z 18. 12. 2008, sťažnosť č. 1758/02).

Ústavný súd si je vedomý skutočnosti, že sťažovateľmi prezentované podozrenia zo spáchania trestného činu machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe predstavujú závažné obvinenia voči starostovi, ktoré mohli mať dopad na jeho súkromný a pracovný život (porovnaj rozsudok Veľkej komory vo veci Cumpănă a Mazăre proti Rumunsku zo 17. 12. 2004, sťažnosť č. 33348/96, bod 102). Tvrdenia sťažovateľov je potrebné považovať za skutkové tvrdenia, ktoré podliehajú dôkazu, to však podľa názoru ústavného súdu neznamená, že nie je potrebné zohľadňovať aj celkový kontext tohto podania a ďalšie okolnosti prípadu.

Sťažovatelia vo svojom podaní poukázali na z ich pohľadu dôvodné podozrenie, že obec ako verejný obstarávateľ svojím postupom porušila príslušné ustanovenia zákona o verejnom obstarávaní a že starosta sa mal dopustiť trestného činu machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 226 Trestného zákona. Tieto svoje tvrdenia sťažovatelia odôvodnili aspoň v určitej miere odkazmi na príslušné ustanovenia zákona o verejnom obstarávaní, rozhodnutia vnútroštátnych a medzinárodných súdov a rozhodnutia Úradu pre verejné obstarávanie týkajúce sa postupu pri verejnom obstarávaní, ako aj na ďalšie okolnosti projektu rekonštrukcie základnej školy (zápisnice zo zasadnutí obecného zastupiteľstva, samotnú zmluvu na rekonštrukciu základnej školy, finančné možnosti obce a podobne).

O aspoň minimálnej miere opodstatnenia ich tvrdení vo vzťahu k porušeniu zákona o verejnom obstarávaní a s tým súvisiacim podozrením zo spáchania trestného činu machinácie pri verejnom obstarávaní starostom svedčí aj skutočnosť, že poslancom obecného zastupiteľstva bol obsah podania a jeho dôsledky objasnené s pomocou advokáta, teda osoby znalej práva. Na základe stanoviska advokáta a jeho odporúčaní obecné zastupiteľstvo vo veci postupovalo a taktiež sa uznieslo, že bolo dostatočne oboznámené s postupmi súvisiacimi s realizáciou projektu rekonštrukcie základnej školy a že súhlasí s pokračovaním stavebných prác. Advokát vo svojom stanovisku k podaniu sťažovateľov okrem iného poukázal na skutočnosť, že postup, na ktorý sťažovatelia vo svojom podaní upozorňujú a ktorý považujú za správny, sa vzťahuje na verejné obstarávania začaté po 1. apríli 2011, a že predmetné verejné obstarávania sa v zmysle prechodných ustanovení tohto zákona malo dokončiť podľa predpisov účinných do 31. marca 2011.

Taktiež bolo podľa názoru ústavného súdu zo strany všeobecných súdov s ohľadom na štandardy slobody prejavu podľa čl. 26 ústavy a čl. 10 dohovoru nevyhnutné venovať pozornosť skutočnosti, že pri zohľadnení podania sťažovateľov ako celku možno dospieť k záveru, že prvoradým motívom spisania tohto podania nebolo obvinenie starostu zo spáchania trestného činu, ale upozornenie obecného zastupiteľstva ako zodpovedného a kompetentného orgánu obce na konanie, ktoré javí známky nezákonnosti, a v súvislosti s ktorým je kompetentné na zjednanie nápravy. Uvedenému nasvedčuje

aj to, že sťažovatelia v závere svojho podania navrhli obecnému zastupiteľstvu prijatie konkrétnych opatrení na nápravu nimi tvrdených pochybení pri realizácii rekonštrukcie základnej školy.

Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že aj keď obsahom podania sťažovateľov bolo okrem iného aj obvinenie starostu zo spáchania trestného činu, t. j. v zmysle judikatúry ESLP závažné obvinenie, toto svoje podozrenie sťažovatelia aspoň v určitej miere odôvodnili odkazom na zákon o verejnom obstarávaní, judikatúru súdov a ďalšie okolnosti vzťahujúce sa na rekonštrukciu základnej školy. Sťažovatelia sa na adresu starostu nevyjadrovali urážlivo či expresívne. Navyše, ak je ich podanie vnímané ako celok, je zrejmé, že prvoradým motívom jeho spísania nebolo obvinenie starostu zo spáchania trestného činu, ale upozornenie obecného zastupiteľstva na možné nehospodárne nakladanie s majetkom obce.

7. Tvrdosť sankcie

Poslednou skutočnosťou, ktorú je s ohľadom na namietané porušenie čl. 10 dohovoru potrebné posúdiť, je tvrdosť sankcie uloženej sťažovateľom (pozri rozsudok vo veci Chauvy a ďalší proti Francúzsku z 29. 6. 2004, sťažnosť č. 64915/01, bod 78). Sankcia za podanie sťažovateľov v tomto prípade spočívala v ospravedlnení a povinnosti vyplatiť starostovi náhradu nemajetkovej ujmy v sume 10 000 €.

Vo všeobecnosti platí, že čím závažnejšia je sankcia, tým prísnejší má byť prieskum namietaného porušenia slobody prejavu. V tejto súvislosti je taktiež pri namietanom porušení čl. 10 dohovoru dôležité venovať pozornosť tzv. odradzujúcemu účinku (*chilling effect*) sankcie, ktorá nemusí nevyhnutne predstavovať trestnú sankciu (pozri rozsudok Veľkej komory vo veci Axel Springer AG proti Nemecku zo 7. 2. 2012, sťažnosť č. 39954/08, bod 109).

Z judikatúry k čl. 10 dohovoru (pozri rozsudok vo veci Niskasaari a ďalší proti Fínsku zo 6. 7. 2010, sťažnosť č. 37520/07, body 75 a 78) vyplýva, že nemožno vylúčiť,

aby osoba, ktorá zverejnením nepravdivej informácie utrpela ujmu, podala civilnú žalobu na súde, avšak uverejnenie včasnej opravy môže byť za určitých okolností považované za vhodnú formu nápravy spôsobenej ujmy.

Ústavný súd v tomto bode považuje za potrebné upriamiť pozornosť na výšku priznanej náhrady nemajetkovej ujmy, ktorú boli sťažovatelia povinní starostovi zaplatiť. K tomuto ústavný súd ďalej poukazuje na odôvodnenie rozsudku okresného súdu k výške priznanej náhrady nemajetkovej ujmy. Okresný súd uviedol, že starosta sa domáhal náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 20 000 €, pričom *„polovica takto uplatnenej sumy... zodpovedá zásahu do osobnostných práv navrhovateľa, najmä s prihliadnutím na tú skutočnosť, že i keď proti zákonným spôsobom, ale u navrhovateľa je znížený prah prijatia kritiky, i keď v tomto prípade nemožno hovoriť o kritike, ale pri vstupe do volenej funkcie si zjavne bol vedomý navrhovateľ toho, že i takéto protizákonné útoky môžu smerovať na prácu pri výkone jeho funkcie a preto považoval výšku žiadanej nemajetkovej ujmy za neprimerane vysokú a priznal navrhovateľovi sumu nemajetkovej ujmy ako zadosťučinenie vo výške 10.000,- Eur“.*

Ústavný súd konštatuje, že z citovanej časti odôvodnenia rozsudku okresného súdu, s ktorým sa krajský súd v napadnutom rozsudku stotožnil, nie je zrejmé, čo v skutočnosti predstavovalo relevantné dôvody na priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v uvedenej výške. Navyše, všeobecné súdy mali vzhľadom na okolnosti tohto prípadu, a to korešpondenciu sťažovateľov vo veci verejného záujmu adresovanú obecnému zastupiteľstvu, venovať pozornosť aj prípadnému odradzujúcemu účinku sankcie na sťažovateľov, ako i na lokálnu/miestnu verejnosť ako takú (porovnaj rozsudok vo veci Koprivica proti Čiernej hore z 22. 11. 2011, sťažnosť č. 41158/09, kde ESLP považoval priznané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 € za neprimerané, a to vzhľadom na výšku dôchodku sťažovateľa a na priemerný príjem v krajine v danom období).

Vzhľadom na konkrétne okolnosti tohto prípadu, a to komunikáciu sťažovateľov s orgánom územnej samosprávy kompetentným na riešenie nimi tvrdených nezrovnalostí vo verejnom záujme, na obsah a formu ich podania, na možnosť starostu bezprostredne

reagovať na obsah ich podania, a to s pomocou advokáta, na snahu o ospravedlnenie zo strany sťažovateľov ich listom z 2. decembra 2011 zaslaným obecnému zastupiteľstvu, a taktiež vzhľadom na výšku priznanej nemajetkovej ujmy, dospel ústavný súd k záveru, že sankcia mohla mať odradzujúci účinok nielen na samotných sťažovateľov, ale aj na iných obyvateľov obce, ktorí by sa v budúcnosti so svojimi podozreniami chceli obrátiť na orgány obce s otázkou verejného záujmu.

Pokiaľ ide o záver všeobecných súdov k prípadnému dopadu podania sťažovateľov na možnosť starostu uchádzať sa vo voľbách opätovne o verejnú funkciu, ústavný súd len v stručnosti poukazuje na to, že starosta, vo vzťahu ku ktorému sťažovatelia vyjadrili vo svojom podaní podozrenie z porušenia zákona a spáchania trestného činu, bol vo voľbách do orgánov samosprávy obcí 15. novembra 2014 opätovne zvolený do funkcie starostu so ziskom viac ako 88 % odovzdaných platných hlasov.

Záver

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti dospel ústavný súd k záveru, že krajský súd v napadnutom rozsudku rezignoval na ochranu práv sťažovateľov, keď nedostatočne zohľadnil rozhodujúce skutočnosti tohto prípadu a nereagoval, resp. nedal odpoveď na všetky relevantné námietky sťažovateľov, v dôsledku čoho je potrebné napadnutý rozsudok považovať za ústavnoprávne neudržateľný. Ústavný súd preto rozhodol, že krajský súd napadnutým rozsudkom porušil právo sťažovateľov na slobodu prejavu podľa čl. 26 ústavy a čl. 10 dohovoru a taktiež ich základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

III.2 K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 27 ods. 1 ústavy

Samostatné posúdenie si zo strany ústavného súdu vyžaduje časť sťažnosti, v ktorej sťažovatelia nad rámec porušenia svojho základného práva na slobodu prejavu

podľa čl. 26 ods. 1 a 2 ústavy namietajú aj porušenie svojho petičného práva podľa čl. 27 ods. 1 ústavy. Ústavný súd preto musí posúdiť, či napadnutým rozsudkom krajského súdu bolo porušené aj označené právo sťažovateľov.

Pokiaľ ide o vzťah slobody prejavu a petičného práva, tento v našich pomeroch ako prvý preskúmal Ústavný súd Českej republiky v náleze sp. zn. I. ÚS 21/94 a konštatoval, že petičné právo predstavuje osobitnú formu slobody prejavu. Tento názor neskôr prevzal aj ústavný súd v náleze vo veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 38/95, keď uviedol, že petičné právo v zmysle čl. 27 ústavy možno chápať ako osobitnú formu slobody prejavu upravenú v čl. 26 ods. 1 ústavy. Obdobný názor vyjadril s odstupom času aj Najvyšší súd Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. 1 M Cdo 4/2010, keď uviedol, že petícia predstavuje zvláštny kvalifikovaný prípad slobody prejavu, ktorý je spojený s povinnosťou orgánu verejnej moci na obsah petície reagovať.

Uvedené právne závery, v zmysle ktorých predstavuje petičné právo osobitnú formu, resp. zvláštny kvalifikovaný prípad slobody prejavu, a preto by sa naň mali vzťahovať aj obmedzenia slobody prejavu podľa čl. 26 ods. 4 ústavy, nie sú odbornou verejnosťou jednoznačne akceptované (porovnaj DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. Bratislava : C. H. Beck, 2015 , s. 613; tiež KLÍMA, K. Komentár k Ústavě a Listině. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství [redacted], 2009, s. 1124). Ústavný súd preto považuje za potrebné vyjadriť sa v tomto náleze aj ku vzťahu práva na slobodu prejavu podľa čl. 26 ústavy a petičného práva podľa čl. 27 ústavy a k možnosti obmedzenia petičného práva podľa čl. 27 ústavy. Pre vymedzenie vzťahu týchto dvoch základných práv podľa ústavy je potrebné definovať a porovnať ich účel, obsah a historický kontext.

K slobode prejavu

K účelu slobody prejavu sa ústavný súd vyjadril vo svojom náleze vo veci sp. zn. II. ÚS 28/96, keď uviedol, že slobodou prejavu sa človeku umožňuje vysloviť alebo zamlčať svoje city, myšlienky a názory. Prostredníctvom práva prijímať, vyhľadávať a rozširovať idey a informácie sa každému umožňuje dozvedieť sa informáciu a získať

informáciu do svojej dispozičnej sféry a v nej informáciu spracovať pre svoju potrebu i potrebu iných, keďže v súlade s ústavou k nemu patrí aj právo informáciu ďalej rozširovať.

Účelom slobody prejavu je umožniť prejavujúcemu sa šíriť svoje myšlienky, pocity a názory, a to aj tie, s ktorými spoločnosť alebo jej časť nemusí súhlasiť. V tomto základnom práve je implikovaná povinnosť ostatných tolerovať tento prejav, ak ten nevybočuje z hraníc ustanovených v odseku 4 tohto čl. 26 ústavy, a teda ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti. Účel slobody prejavu nesiahá tak ďaleko, aby sa so slobodou prejavu spájala povinnosť iných ľudí prijímať prejavovaný názor, myšlienku či fakt (bližšie DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. Bratislava : C. H. Beck, 2015, s. 615). Slobodu prejavu nie je nevyhnutné stotožňovať s verejným záujmom (DRGONEC, J. Sloboda prejavu a sloboda po prejave. Šamorín : Heuréka, 2013, s. 29).

K petičnému právu

V dobe vzniku petičné právo vyplňalo medzeru v komunikácii jednotlivcov alebo skupín jednotlivcov so štátnou mocou, poskytovalo ochranu pred postihom pôvodcu petície za to, že si vôbec dovoľil obrátiť sa na orgán štátu. V demokratickom a právnom štáte musí byť taká komunikácia samozrejmosťou [DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky – ako ďalej? In: OROSZ, L., BREICHOVÁ LAPČÁKOVÁ, M., MAJERČÁK T. (eds.): 20 rokov Ústavy Slovenskej republiky. I. ústavné dni Zv. II. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2012, s. 20]. Skutočný význam petičného práva v demokratickej spoločnosti nespočíva iba v beztrestnosti petenta, v zabezpečení slobody jeho názoru vyjadreného v petícii, ale v tom, že nesmie zostať bez vybavenia (PAVLÍČEK, V. a kol. Ústava a ústavní rád České republiky. Komentář. Praha : Linde Praha, 1999, s. 190). Už samotný základ slova petícia (z lat. *petitio* žiadosť) naznačuje, čo je vlastne účelom petičného práva.

Aj v Listine práv (Bill of Rights) z roku 1689, prvom modernom dokumente výslovne odkazujúcom na petičné právo, sa uvádza, že poddaní majú právo obracať sa na kráľa s petíciami a že všetky záväzky a stíhania za jeho uplatnenie sú nezákonné (That it is the right of the subjects to petition the king, and all commitments and prosecutions for such petitioning are illegal).

Vyhlásenie nezávislosti Spojených štátov (United States Declaration of Independence) zo 4. júla 1776 označuje ako jeden zo svojich dôvodov to, že na petície adresované kráľovi dostali ich pôvodcovia ako odpoveď len ďalšiu nepravosť (In every stage of these Oppressions We have Petitioned for Redress in the most humble terms: Our repeated Petitions have been answered only by repeated injury. A Prince, whose character is thus marked by every act which may define a Tyrant, is unfit to be the ruler of a free people).

Medzinárodné ľudskoprávne dokumenty nechránia explicitne petičné právo, pretože, ako už bolo uvedené, pri petičnom práve ide o komunikáciu medzi mocou a jednotlivcom či jednotlivcami, kým pri slobode prejavu ide o komunikáciu voči moci a voči občianskej spoločnosti. Aj zo samotného textu ústavy je zrejmé, že v prípade slobody prejavu (čl. 26 ústavy) a petičného práva (čl. 27 ústavy) ide o dve odlišné základné práva, ktoré ústavodarca začlenil do dvoch samostatných článkov ústavy, v ktorých sú vyjadrené aj samostatné (a odlišné) možnosti ich obmedzenia.

Samostatné ustanovenie o petičnom práve je aj pravidelnou súčasťou ústavných úprav iných štátov (pozri Nemecký základný zákon z roku 1949, čl. 17; Ústava Maďarska z roku 2011, čl. XXV; Ústava Poľskej republiky z roku 1997, čl. 63; Rakúsky základný zákon o všeobecných právach občanov z roku 1867, čl. 11).

Aj história československého štátu je spätá so zakotvením petičného práva ako samostatného politického práva v § 115 zákona č. 121/1920 Zb., § 23 ústavného zákona č. 150/1948 Zb. a v čl. 29 ústavy č. 100/1960 Zb.

Obsah a účel petičného práva je iný než obsah a účel základného práva na slobodu prejavu. Petičné právo slúži na samostatný a osobitný účel, iný než právo na slobodu prejavu, čo vyplýva okrem iného aj zo samotnej ústavy, v rámci ktorej je petičné právo začlenené do iného článku než sloboda prejavu.

Ústavný súd vzhľadom na obsah, účel, historický vývoj a taktiež začlenenie petičného práva v ústave dospel k záveru, že petičné právo podľa čl. 27 ústavy nemožno obmedzovať v zmysle čl. 26 ods. 4 ústavy, teda na základe obmedzení výslovne uvedených pri základnom práve na slobodu prejavu. Takéto chápanie petičného práva ako súčasti slobody prejavu ho zbavuje jeho postavenia ako osobitného politického práva a bez opory v ústave by malo obmedzovať možnosť jeho uplatnenia.

Podľa názoru ústavného súdu ak sa jednotlivec či skupina jednotlivcov v otázke verejného alebo iného spoločného záujmu obrátia na kompetentný štátny orgán alebo orgán územnej samosprávy so svojim podaním (petíciou), uplatňujú si svoje petičné právo podľa čl. 27 ods. 1 ústavy, ktoré možno obmedziť (iba) na základe v tomto článku uvedených dôvodov a v zmysle čl. 31 a čl. 54 ústavy, rešpektujúc čl. 12 a čl. 13 ods. 2 až 4 ústavy, nie však na základe čl. 26 ods. 4 ústavy. Uplatnenie petičného práva preto nemožno sankcionovať v rámci konania o ochranu osobnosti (porovnaj nesúhlasné stanovisko sudcu Vehabović k už citovanému Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ďalší). K tomu by mohlo dôjsť jedine v prípade, ak by už nešlo o uplatnenie petičného práva, ale v dôsledku zverejnenia obsahu podania, resp. jeho sprístupnenia verejnosti by sa právny režim podania „preklopil“ na stranu slobody prejavu podľa čl. 26 ods. 1 ústavy (napr. súčasným zverejnením petície v novinách, na internete, v letákoch a podobne). Avšak v takom prípade je potrebné vyvodzovať dôsledky sprístupnenia podania (petície) proti osobe alebo osobám, ktoré obsah podania verejnosti sprístupnili, a nie bez ďalšieho proti jeho autorovi alebo autorom.

Jedným zo znakov právneho štátu (už citovaný Zakharov, bod 26; tiež citovaný Siryk, bod 42) je totiž aj to, že každý má mať možnosť obrátiť sa na príslušné štátne orgány s podozrením na nezákonné konanie verejných osôb. Ak by na základe korešpondencie

týkajúcej sa otázky verejného záujmu alebo iného spoločného záujmu zaslanej orgánu kompetentnému na jej vybavenie hrozili pôvodcom týchto podaní sankcie vo forme zaplata peňažnej sumy ako kompenzácie nemajetkovej ujmy verejnej osobe, ktorej sa podozrenia v tejto korešpondencii týkajú, hrozilo by, že jednotlivci by sa so svojimi podaniami vo veciach verejného záujmu alebo iného spoločného záujmu na kompetentné orgány vôbec neobrátili.

Záver

Ústavný súd na základe uvedeného dospel k záveru, že predmetné podanie spadá vo vzťahu ku sťažovateľovi aj pod ochranu čl. 27 ústavy a že petičné právo v zmysle tohto článku nemožno limitovať obmedzeniami podľa čl. 26 ods. 4 ústavy, ktorý ustanovuje obmedzenia slobody prejavu.

Ústavný súd vzhľadom na uvedené rozhodol, že rozsudkom krajského súdu bolo porušené petičné právo sťažovateľa podľa čl. 27 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu). Zároveň rozhodol, že v časti namietajúcej porušenie petičného práva sťažovateľky ako právnickej osoby sťažnosti nevyhovuje (bod 4 výroku tohto nálezu).

IV.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší...

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Sťažovatelia okrem vyslovenia porušenia svojich práv podľa ústavy a dohovoru v petite svojej sťažnosti žiadali, aby ústavný súd zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie.

Ústavný súd dospel k názoru, že napadnutým rozsudkom krajského súdu boli porušené základné práva sťažovateľa podľa čl. 26 ods. 1 a 2, čl. 27 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 dohovoru a práva sťažovateľky podľa čl. 26 ods. 1 a 2 a čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jej práva podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 10 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu), a preto v nadväznosti na to napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na nové konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia sa domáhajú priznania primeraného finančného zadosťučinenia, a to v sume 25 000 € sťažovateľovi a 15 000 € sťažovateľke, čo odôvodňujú tým, že napadnutý rozsudok krajského súdu *„je v rozpore s princípom predvídateľnosti*

súdnych rozhodnutí“. Ďalej k tomuto uviedli, že na základe napadnutého rozsudku *„navrhovateľ získal presne to o čo mu išlo – rozhodnutie súdu, že obyvateľ obce nesmie podávať na starostu obce ani na obecné zastupiteľstvo sťažnosť, nesmie sa pýtať, upozorňovať, kontrolovať“*, pričom ak si to dovoľí, *„zaplatí za to sumou 10.000,- €, a to nie obci, ale priamo starostovi obce“*. Sťažovatelia tvrdia, že *„celé súdne konanie a jeho rozhodnutie je v obci, v ktorej je navrhovateľ starostom, veľmi ostro sledované, očakávané a je vecou verejnou“*. Ďalej uvádzajú, že napadnutý rozsudok *„je v súčasnosti znám[y] širokej verejnosti a postavenie Sťažovateľov u miestnej verejnosti značne utrpelo“*.

Ústavný súd vzhľadom na okolnosti prípadu konštatuje, že samotné vyslovenie porušenie práv sťažovateľov a súčasné vrátenie veci krajskému súdu na ďalšie konanie predstavuje v danej veci dostatočné zadost'učinenie (podobne II. ÚS 307/2014), a preto v tejto časti sťažnosti sťažovateľov nevyhovelo (bod 4 výroku tohto nálezu).

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd rozhodoval aj o úhrade trov konania, ktoré vznikli sťažovateľom v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Sťažovatelia vo svojej sťažnosti žiadali o úhradu trov právneho zastúpenia podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Sťažovatelia si uplatnili úhradu trov konania za dva úkony právnej služby v roku 2015 (prevzatie a prípravu zastúpenia a spísanie sťažnosti) a jeden úkon právnej služby v roku 2018 (vyjadrenie k stanovisku krajského súdu na výzvu ústavného súdu), teda celkovo v sume 582,10 €.

Ústavný súd priznal úhradu za dva uplatnené úkony právnej služby v roku 2015 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti) a jeden právny úkon v roku 2018 v súlade s príslušnými ustanoveniami vyhlášky, čo spolu predstavuje sumu 485,16 €. Keďže

GARANT PARTNER legal, s. r. o., je platcom dane z pridanej hodnoty [ďalej len „DPH“ (na základe predloženej fotokópie osvedčenia o registrácii pre DPH)], uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov, čo predstavuje sumu 582,19 €. Keďže sťažovatelia si uplatnili úhradu trov právneho zastúpenia vrátane započítania DPH a režijného paušálu v celkovej sume 582,10 €, ústavný súd ju priznal v tejto sume (bod 3 výroku tohto nálezu).

Priznanú úhradu trov konania v uvedenej sume je krajský súd povinný zaplatiť na účet advokátskej kancelárie GARANT PARTNER legal, s. r. o. (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, nadobudne toto rozhodnutie právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. novembra 2018